

cions de la mena d'oc. *paire, pairi*/cat. *pare*/fr. *père, parrain*, o *cairat/carré*, la gent de l'Alt Aragó hagues-
sin imitat aquest intrús prestigiós per mitjà d'una tras-
posició fonètica que l'identificava amb el mot autòcton
garra, recordant que un derivat com *garrón*=cat. *garró*
garró podia arribar a designar una cameta flaca d'una
bèstia.

Altrament en la llengua literària de la Renaix., *gaire*
ha continuat tenint la varietat d'usos que ja tenia en
la clàssica. Intensiu de negació: «En Ramon durant
ses vacances no s'hi havia entretingut *gaire*», «a se-
tanta-sis anys que tenia, un no pot esperarçar viure
gaire més», Bosch de la Tri. (*L'heru Subirà*, 17, 12);
partint de frases com *no hi ha* o *no fa gaire* [Lacav.
etc.] es passa a *abans de gaire*: «y fent-li de corona,
ja hi veu *abans de gaire* / les d'or obiradores taronges
grogejar, / com si brillant quiscuna fos altre sol,
qu'en l'aire / sortís de les onades lo món a enllu-
hernar», *Atl.* (82), «creix l'arbre, y *ans de gaire*, de
ses branquetes flonges / a penjyades queya la pura y
blanca flor», *Atl.* (264).

Funciona també com interrogatiu: «mes ay! ¿tri-
garà *gayre* / lo paradís ab la fossana a obrir-me? / ¿no
ve encara 'l florayre / a aqueix jardí a cullir-me?»,
Verdaguer (1866, *Sospir de l'ànima*). Des de la inter-
rogació indirecta va passant cap al mer indefinit:
«quan vaig veure 'l luxó que treya y 'ls vestits tan es-
tremats, me deya entre mi: que n'hi ha de vent en
aqueix caparró; veyam si m'erraré de *gayre*; y mireu,
tal dit, tal fet!», EmVilanova (*Del meu tros*, 23);
«¿creus que 'm pot fer estar *gayre* contenta, veure't a
tu sense pare y a mi sense marit?», D. Moncerdà (*La
Montserrat*, 152), «dexeu que baxen! —esclafí en Gil-
let, assenyaland l'escala —Bé que, si cançonegen *gai-
re...*», Pons i Mass. (*Trascant* p. l. S., 116).

Gramaticalitzat cada vegada més totalment, en els
seus papers d'adjectiu pronominal, encara que la llen-
gua tradicional l'acoblava amb plurals sense canviar-hi
res. Al principi no hi hagué vacil·lació, entre altres
raons perquè el mot està encara en un estat de tran-
sició entre una categoria quasi adverbial i la de pron-
om aproximadament negatiu: «lo rey e En Guillem
de Moncada --- montaren en lurs cavals e correghen
ves la monta<n>ya; mas los sarraýns s'erén embos-
cats en les montanyes e no-n trobaren *gayre*, mas
aquels meteyns moriren tots», Desclot (§ 35, II, 99.15).

Però aviat es començà de tolerar-hi la creació d'un
pl. analògic en -s, que ja hem vist admès per certs mss.
de Muntaner, i que s'imposa més i més en els segles
recents, en els escr. Renaix., més generalitzat quan fa
paper pronominal («en tens *gaires*?», «no en tinc *gai-
res*»); i àdhuc quan es construeix adjectivament, sobre-
tot si precedeix un nom d'inicial vocàlica; en què fins
un llenguatge tan conservador com el del vigatà Genís
i Aguilà ja admet: «això feya que visqués ocupat y
alegre la vida de estudiant, sense tenir *gayres* amics»
(*J. Fl.* 1876, 306); en l'original de *L'Avi dels Mussols*
havia escrit el meu pare «a no *gaires* passes d'allí, va
veure la seva flor ---» i havent-li proposat amb llapis
de llevar-ne la -s, tot i que va rebutjar-ho esborrant

l'esmena, i que un altre corrector menys respectuós
féu que s'imprimís *gaire* (*Joan Apòstol*, p. 149), a
penes gosaria jo dir si hi tenia dret. T. Forteza pro-
testa que la construcció «gaires vehins» només és prò-
pia «de algún punto de Cataluña» (*Gram.*, p. 200).

Partint d'una inicial germànica en wa- s'espera en
principi que el català conservi la semi-vocal de *gua-*, i
que fora del gascò ho reduïxin a ga- els altres dialectes
occitans, com el francès. Però no ens induís això a
veure en el mot un manlleu transpirinenc: en síl·labes
àtones i en les de mots proclítics hi ha excepcions tant
en *gua-* com en *qua-*, i més quan hi contribueix la dis-
similació causada per un altra semi-vocal veïna (i les
dues condicions se sumaven en el nostre mot, tan so-
vint proclítics): *caire* < qua- QUADRUM, *gaitó* al costat
de *guàita, quasi* > *casi* o *caix/quaix*, QUANT- > *canti-
tat, en-cant, gastar/guastar*, el *DT*o. registra juntes les
formes *gay* i *guay* com a exclamació de queixa, etc.

Tanmateix, el mot apareix també en la forma
guaire, si bé com a variant minoritària: el més proba-
ble és que sigui verament fonètica la grafia *guayre*
que trobem en Arnau d'Erill i en la *Crònica* del Cerimo-
niós, i en tot cas el fet és que avui es pronuncia
guaire o *guàire* en extenses zones del Nord i de l'Oest:
és la forma que anoto en el Rosselló, almenys a tot el
sector SE., en molts punts del Vallespir (Tellet: «no
n'hi ha *guàire*», 1959, i així escriu Casaponce) i en
tot el Conflent, des de Prada (1959) fins al capdamunt
(*guàire* bé, Fetges): «les Tors de Bai(x) són una jaça
que no val *guàire*», Tuès (1959) i el succedani *goire*
Llar, que eventualment sofreix assimilació i pren -s de
plural: «ne sé pas *goirux* més», Nyer (1959). En el
Capcir essent tant a l'extrem Nord és natural que es
reduïxi a *gàire*, i aquesta és també la forma que s'es-
tén a tota la Cerdanya, fins a la part francesa (Salla-
gosa, Porta, 1959) si bé recordo que en aquesta vaig
sentir *guàire* alguna rara vegada.

Passem amb això al domini català occidental: allà
l'àrea de *guaire* ja comença en els parlars xipelles del
Solsonès («no 'm destorbeu *guaire*»). No és erroni de
resumir-hi l'àrea d'aquesta forma, dient que és de la
Seu d'Urgell, Conca de Tremp (en efecte *guaire*, Ri-
vert, 1957) i Pallars, com fa més o menys Alcover
(*BDLC* IV, 246), si bé és a tort que limita això últim
a la Vall d'Aneu, car també se sent cap a Sort (Llar-
vén, 1959) i a valls de més a l'E. i a l'O.; ja hem exem-
plificat la forma a moltes localitats de Ribagorça, on
apareix des del capdamunt de l'Isàvena («si vingué
guaire tardí ---», Calbera, 1957) i baixa fins a Bena-
varri etc. Més al Sud hi ha la forma comuna *gaire* cap
a Urgell-Segrià i en tota la Conca de l'Ebre, si bé cap
ací hi ha transposició secundària en *gàrie*, que anoto
ja a partir de les Garrigues: als Torms, Margalef, Tor-
re de l'Espanyol, Ascó, La Fatarella (1935-6) etc.

L'ètimon germànic del nostre mot pertany a la fam-
ília de l'al. *weigern* 'refusar', a-al. ant. *weigarōn* id.,
neerl. mj. *weiger* 'rebec, resistent' (Pok., *IEW*, 1129.
18), b-al. mj. *wei(geren, wegeren* «weigern», neerl.
mj. *wei(geren* id. L'element nominal d'aquesta arrel,
és peculiar sobretot dels dialectes neerlandesos antics